INSTITUTIONS MONITORING TRANSYLVANIAN EDUCATION SINCE THE 18TH CENTURY

Sipos István

PhD, „Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Since the Middle Ages education has been entirely under the control of the Church. The 18th century saw the secularisation of education, which led to the obligation of the state to treat education as a public matter. Elementary education in Transylvania remained predominantly denominational until the outbreak of the First World War. In interwar Romania, primary and secondary education was organized administratively in 15 regions, where schools were controlled by regional school inspectors. Harghita County School Inspectorate was established in 1968 with the mission of ensuring not only compliance with county legislation, but also that students have the appropriate level of knowledge, reducing school dropout, organizing national exams in the county, appointing necessary teachers to positions / departments, and resolving some schools' challenges.

Keywords: *education, educational institutions, institutions monitoring education, School Inspectorate, school inspector*

Începând din Evul Mediu educația a fost în întregime sub controlul Bisericii. În timpul Reformei și a Renașterii catolice, în secolul al XVI-lea a început să se simtă nevoia unei intervenții laice. Problema supravegherii regale a fost ridicată pentru prima dată de Biserica Catolică la mijlocul secolului al XVI-lea. Motivul a fost răspândirea puternică a Reformei în Ungaria, împotriva căreia catolicii au luat măsuri prin dezvoltarea educației instituționalizate.

Astfel, dreptul de supraveghere, de control (Suprema Inspectio) nu a fost menit să diminueze privilegiile culturale ale Bisericii, ci mai degrabă să le consolideze prin puterea statului. La baza tuturor acestor lucruri se afla identitatea politică și ideologică a puterii ecleziastice și seculare, care îi unea pe Habsburgi cu renașterea catolică. De aici și rolul dominant al Bisericii Catolice în toate aspectele activității educaționale atât în secolul al XVI-lea, cât și în secolul al XVII-lea. Autoritățile seculare din această perioadă nu aveau opinii speciale cu privire la subiectul și practica educației, iar problema „supravegherii de stat" nici măcar nu s-a pus. Cu toate acestea, dreptul de supraveghere regală a servit atât cauzei renașterii catolice, cât și scopurilor luptei împotriva Reformei. În același timp, obiectivele religioase ale luptei pentru independență conduse de prinții transilvăneni la începutul secolului al XVII-lea au inclus întotdeauna recunoașterea dreptului protestanților la educație. Între timp, însă, începând cu 1587, apariția persistentă a ordinului iezuit (și mai târziu, în secolul al XVII-lea, a piariștilor) a întărit poziția catolică privind educația, care anterior se afla într-o stare de declin sever[1].

Secolul al XVIII-lea a adus schimbări majore în politica curții vieneze. Maria Tereza a luat o serie de măsuri pentru a consolida unitatea Imperiului Habsburgic și pentru a spori eficiența centralizării. Această unificare a fost realizată în politică, economie, industrie, sănătate publică și educație. Maria Tereza și fiul său Iosif al II-lea au aplicat, de asemenea, principiile guvernării absolutiste luminate la gestionarea educației publice. În consecință, au

[1] Katona András, 2015.

încercat, de asemenea, să aducă învățământul public maghiar sub un control unificat. Dreptul de control al statului (regal) a fost formulat clar pentru prima dată în secolul al XVIII-lea. Conform Actului LXXIV din 1715 al lui Carol al III-lea, „Majestatea Sa își rezervă, în conformitate cu funcția sa apostolică și cu autoritatea sa supremă, supravegherea tuturor seminariilor, colegiilor și convictelor pentru tineretul eclesiastic și laic, indiferent de cine le-a fondat". Articolul LXX al aceleiași diete plasează sub jurisdicția Maiestății regale întreaga chestiune a educației publice, forma, instruirea și mijloacele acesteia.[2]

În secolul al XVIII-lea a avut loc secularizarea educației, ceea ce a dus la obligația statului de a trata educația ca pe o problemă publică. La sfârșitul anilor 1760, Maria Tereza a luat inițiativa de a moderniza politica de educație publică și problematica școlară a Imperiului Habsburgic, aprobând în vara anului 1777 primul document cu valoare națională al guvernanței educaționale de stat din Ungaria, Ratio Educationis, care a stabilit pentru prima dată un sistem unificat de educație și a introdus o conducere superioară de stat condusă de funcționari laici în persoana inspectorilor generali și a inspectorilor școlari. Acest decret regal a stabilit că autoritatea supremă asupra școlilor aparținea exclusiv monarhului, care reprezenta puterea statului[3].

Transilvania a fost ridicată la rangul de Mare Principat de către Maria Tereza în 1765. Sistemul școlar transilvănean a fost guvernat de Norma Regia, aprobată de Iosif al II-lea în 1781, cu intenția de a crea cadrul unui sistem de învățământ unificat sub controlul și supravegherea statului, înlocuind fragmentarea confesională anterioară. Acesta era un cod de reguli educaționale, care se aplica doar școlilor secundare. O *Instrucțiune* din 1789 prevedea numirea de inspectori generali, pe lângă inspectorii școlari districtual. Acest lucru nu a fost pus în aplicare efectiv până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, la fel ca și secțiunea privind supravegherea laică locală a școlilor: „Supravegherea regulată a școlilor în parohiile în care școlile sunt comune este datoria preotului sau a adjunctului său; în alte parohii, unde această îndatorire nu poate fi delegată preotului, ea este exercitată de către funcționarul moșier sau, dacă aceasta nu este un prieten al școlii, de către cel mai respectat și cunoscut cetățean al parohiei. Dacă nu există o astfel de persoană, acesta va fi ales din parohia vecină"[4]. În ceea ce privește „școlile comune", în școlile confesionale mixte, nu se putea numi din rândul laicilor un inspector de aceeași confesiune ca și profesorul, sau se putea numi doar un inspector din fiecare confesiune.[5]

În timpul domniei lui Iosif al II-lea, au fost organizate comisii de studiu, iar controlul statului a încetat pentru câteva decenii. În timpul ministeriatului contelui Leo Thun, viceprotopopii au devenit inspectori ai școlilor elementare, iar după restaurarea constituției, în temeiul articolului XXXVIII din Legea din 1868, au fost organizate districte școlare, conduse de inspectori regali, în timp ce viceprotopopii au rămas inspectori diecezani.

Învățământul elementar din Transilvania a rămas predominant confesional până la izbucnirea primului război mondial. Prin Legea școlară din 1868, adoptată de Parlamentul de la Budapesta, József Eötvös, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, a făcut un pas important spre laicizarea sistemului de învățământ maghiar. Această lege a făcut ca școlarizarea să fie obligatorie pentru copiii cu vârste cuprinse între 6 și 12 ani și a definit tipurile de școli.

[2] Marczali Henrik, 1898, 56.
[3] Mészáros István: 1985/1, 191.
[4] Katona András, 2015.
[5] Katona András: *ibidem*

Legea din 1868, prima lege privind învățământul public maghiar, prevedea, de asemenea, competențele scaunului școlar (școlastic)[6], ale autorităților școlare publice și ale inspectorilor.[7]

Legea prevedea, de asemenea, ca întregul teritoriu al Ungariei să fie împărțit în districte școlare, a căror teritoriu să corespundă cu cea a comitatelor. Fiecare district era condus de un inspector școlar numit de către ministru. De asemenea, se permitea ca un astfel de inspector școlar să desfășoară activitatea în mai multe județe, dar nu mai mult de 300 de comune. Districtele școlare erau, de asemenea, obligate să înființeze senate școlare districtuale. Atribuțiile inspectorului școlar districtual erau: inspecția anuală a tuturor unităților de învățământ (confesional, privat, asociativ sau comunal) și respectarea tuturor reglementărilor ministeriale referitoare la învățământul elementar.[8]

Toate școlile confesionale se aflau sub controlul suprem al statului. Astfel, organele guvernamentale erau obligate să inspecteze periodic școlile confesionale pentru a se asigura că acestea respectă legea și că autoritățile confesionale își îndeplinesc obligația de a se asigura că școlile sunt dotate corespunzător. În același timp, instituțiile de inspecție erau obligate să colecteze date statistice privind școlile bisericești de la autoritățile confesionale. În cazul în care inspectorii sesizau nereguli în aceste chestiuni, aveau obligația să notifice liderii confesionale. În cazul în care autoritățile ecleziastice nu luau măsuri după trei astfel de notificări, guvernul avea dreptul de a ordona desființarea statutului confesional al școlii în cauză (adică transformarea în școală comunală sau de stat). În acest caz, adepții confesiunii în cauză erau obligați să plătească în continuare taxele școlare, dar în favoarea noii școli comunale.[9]

Legea permitea înființarea de școli particulare. Aceste unități de învățământ puteau fi înființate de persoane private care aveau o diplomă de absolvire a unui curs pedagogic, precum și de asociații ale căror statute cuprindeau și prevederea înființării de școli. Elevii școlilor particulare erau obligați să susțină un examen anual, la care să asiste și inspectorul districtual sau conducătorul comisiei școlare locale. În cazul în care inspectorii școlari considerau că nu erau respectate prevederile legii educației, putea introduce un proces juridic de închidere a acestor școli.

În localitățile în care nu existau școli confesionale, în mod obligatoriu trebuia înființată o școală comunală, cu caracter neconfesional, pentru a putea fi frecventate de copii de toate confesiunile. Erau susținute financiar de întreaga comună.[10]

La acea vreme, la lecțiile de predare asistau membrii scaunului școlar, majoritatea nefiind experți, conform unui ordin ministerial emis în 1876. La un nivel superior, inspectorul școlar supraveghea activitatea învățătorului. Decretul prevedea că inspectorul școlar avea datoria „... învățătorul fiind șeful educației și sufletul școlii, inspectorul își va îndrepta principala preocupare spre observarea constantă a comportamentului, a sârguinței și a purtării generale a învățătorului și spre promovarea muncii sale".[11]

---

[6] Era o autoritate școlară alcătuită din cel puțin nouă membri, aleși de consiliile locale ale respectivelor comune, precum și de slujitorii bisericești și de învățător (sau de un reprezentant al tuturor învățătorilor din comună). Sarcinile scaunului scolastic erau: alegerea învățătorului, inspectarea periodică (săptămânală) a școlii, fixarea taxei școlare; supravegherea frecvenței școlare a copiilor și luarea de măsuri pentru pedepsirea absenților; supravegherea procesului de învățământ; supravegherea modului de cheltuire a fondului școlar al localității; menținerea în bună stare a edificiului școlar; asigurarea dotării școlii; participarea la examenele anuale ale școlii; redactarea unor rapoarte privind starea școlii din localitate.

[7] Halász Gábor, 1990, 12-17.

[8] Brusanowski Paul, 2018, 219-220.

[9] Brusanowski Paul, 2018, 215-216.

[10] Ibidem, 216.

[11] Koncz Sándor, 2000, 24.

Legea XXX din 1883 privind școlile gimnaziale a împărțit țara în douăsprezece districte școlare. Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, cu ajutorul inspectorilor generali, supraveghea școlile gimnaziale, inclusiv școlile gimnaziale confesionale. Ministrul angaja ocazional alți „specialiști", în principal pentru a le vizita pe acestea din urmă. Nu a existat o supraveghere locală (județ, oraș, comună) la nivel secundar, dar activitățile de monitorizare ale directorilor de școli au rămas decisive.

Inspectorul general districtual nu mai era o funcție politică, ci una profesională. Aceste funcții înalte erau ocupate de profesioniști foarte calificați și respectați, cu diplome universitare în domeniul învățământului, numiți de rege la recomandarea ministrului culturii. Aceștia trebuiau doar să supravegheze „educația și rezultatele acesteia", să prezideze examenele de absolvire și să raporteze ministrului cu privire la experiențele lor. O problemă mai mare a fost supravegherea școlilor confesionale. Legea prevedea că „ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice poate vizita oricând prin delegații săi aceste unități confesionale".[12]

Anii Primului Război Mondial au avut un impact semnificativ asupra vieții școlare din Ținutul Secuiesc. În urma invaziei românești din 1916, o mare parte a populației a fost obligată să părăsească locul natal, iar decretul ministrului de interne din 1 septembrie 1916 a stipulat că populația masculină cu vârste cuprinse între 17 și 55 de ani din județele limitrofe României trebuia să fie îndepărtată, iar unele județe evacuate.

Pentru a ilustra calvarul, iată un fragment din amintirile lui Kassai Lajos, directorul Colegiului Național romano-catolic din Miercurea Ciuc: „Ne gândeam să deschidem anul școlar când ne-a lovit dezastrul. (...) Unii dintre noi au primit adăpost în Transilvania, dar cei mai mulți dintre noi au fost împrăștiați dincolo de Pasul Craiului. Oradea, Kosice, Bratislava, Zagreb și Timișoara marchează granița. Cei care au fost aruncați în locuri izolate nu aveau posibilitatea să meargă la școală. Cei care au fost suficient de norocoși să aibă acces la un liceu au reușit să salveze o parte sau tot anul școlar. Faptul că școlile catolice le-au oferit copiilor noștri un loc și au dat dovadă de bunătate este ușor de înțeles. Dar cu mare plăcere și recunoștință trebuie să raportez că personalul didactic din mai multe instituții de stat și confesionale necatolice a considerat că sprijinirea elevilor secui refugiați din Ciuc este de interes național."[13]

Pe măsură ce se apropia sfârșitul războiului, în septembrie 1918, a început noul an școlar și în școlile din zona Ciuc și Odorhei. În lunile decembrie și ianuarie, trupele românești au staționat în aceste regiuni și a început un nou capitol în viața educației și a inspecției școlare din Ținutul Secuiesc.

Având în vedere importanța inspectoratelor (revizoratelor) școlare în monitorizarea activității instituțiilor școlare, Constantin Angelescu, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, din 12 decembrie 1918, a reorganizat serviciul de control al ministerului. În februarie 1919, județele Vechiului Regat au fost împărțite în 12 districții școlare, iar inspectorii pentru învățământul primar au fost organizați în 15 regiuni - pentru toate provinciile, fiecare răspunzând de 2-3 județe. Activitatea de inspecție era dificilă și necesita un mare efort financiar și uman din partea ministerului. Pentru a inspecta școlile din aceeași comună, ministerul avea doi inspectori: unul pentru școlile publice și unul pentru școlile particulare.[14] Pornind de la faptul că inspectoratele școlare aveau în subordine 457-862 de școli publice și 36-57 de școli particulare pentru învățământul primar, Consiliul Directorilor din minister a reorganizat

[12] Katona András, 2015.

[13] *Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Csíkszeredai Főgimnáziumának Értesítője az 1917–18-ik iskolai évről*. Nyomatott Szvoboda Miklós Könyvnyomdájában. Csíkszereda. 1918., 4–5.

[14] De exemplu, în cazul orașului Vlăhița (acum în județul Harghita), școlile confesionale au fost inspectate de un episcop-inspector și de un inspector de stat (auditor) (inspectorii de stat aparțineau de Brașov). În lista de fonduri a arhivelor județului Harghita se găsesc următoarele surse: Revizoratul Școlar al județului Odorhei (anii 1919–1946), Revizoratul Școlar al județului Ciuc (anii 1920–1950).

serviciul de control al învățământului. Constantin Angelescu a aprobat reducerea circumscripțiilor, dar inspectorul școlar a inspectat toate categoriile de școli în gradul pentru care era calificat și a trimis rapoartele la diferitele direcții ale ministerului.[15]

În România interbelică, învățământul primar și secundar era organizat administrativ în 15 regiuni, unde școlile erau controlate de către inspectorii regionali, fiind observate în primul rând învățământul («cetirea, scrierea, exprimarea gramaticală, aritmetica și geometria, celelalte științe, cântul și gimnastica»), starea igienică a localului și a elevilor, Cancelaria și Arhiva (cataloage, matricole) și activitatea extrașcolară (cursuri complementare, lucrul manual, muzeul școlar).[16]

În 1922 ministrul Angelescu a desființat Directoratele Generale pentru învățământ (înființate la data de 24 martie 1921, fiind reprezentanții în provincii a miniștrilor de la București). În locul lor România a fost împărțită în 16 districte școlare, sau inspectorate regionale. La vremea respectivă măsura a fost descrisă oficial drept „descentralizare", însă o caracterizare mai potrivită vine din 1929 când era numit drept „simple organisme executive" ale administrației centrale.[17]

În anul 1948, în județul Harghita, au fost emise mai multe adrese ale inspectoratului școlar și sindicatului școlar prin care a fost întocmită evidența persoanelor analfabete cu vârsta cuprinsă între 8 și 85 de ani. De exemplu, în comuna Dealu, din totalul de 2451 de locuitori, 1848 știau să citească și să scrie, existând 75 de analfabeți (fără a-i lua în calcul pe copiii de 0-8 ani).

Din informațiile obținute de la domnul Mihály Tibor, director al Școlii Gimnaziale „Petőfi Sándor", Dealu (județul Harghita), aflăm că în anul școlar 1949-1950 inspectorii școlari au realizat inspecții scurte și inopinate, la vârful instituției aflându-se atunci inspectorul școlar general Kiss Géza. Din aceeași aflăm că inspectoratul școlar a fost deseori folosit pentru a speria și a disciplina cadrele didactice care nu au vrut să aplice prompt legislația acelor vremuri, referirea făcându-se la anii 1950, „epoca eroică a socialismului". Dintr-o altă însemnare reiese că în școala din comuna Dealu, în anul 1953, nivelul de școlarizare era în creștere, că statul ajuta copiii din familiile sărace cu manuale și caiete gratuite, cu haine și pantofi. Se îmbunătățea și baza materială a școlii, inspectoratul școlar asigurându-i școlii materiale didactice, cărți pentru biblioteca școlară, dotări pentru laboratorul de fizică și chimie.[18]

Dintr-un registru de procese-verbale din anul 1961 reiese că școala din Ulcani a fost inspectată de doi inspectori școlari, Hermann Gusztáv și Tribel József, care au constatat, printre altele, că directorul s-a confruntat cu mai multe dificultăți, una fiind, de exemplu, numărul insuficient de cadre didactice calificate. Dintr-un proces-verbal datat 08.03.1964 reiese că profesorii aveau de elaborat diferite documente, precum: planificările calendaristice, planurile comisiilor metodice, planurile de muncă ale diriginților, iar directorul - planul general de muncă. Dintr-un alt proces-verbal, încheiat în data de 29 noiembrie 1968, reiese că această școală a fost inspectată de doi inspectori școlari, Fülöp Zoltán și Sántha Ioan, inspecția tematică axându-se pe verificarea școlarizării elevilor, îndrumarea înscrierii adulților la învățământul fără frecvență, pentru a-și completa studiile, precum și situația încheierii semestrului I.[19]

Inspectoratele Școlare Județene au fost înființate în 1968 și nu au avut doar rolul de a asigura respectarea legislației în județ, ci și de a asigura nivelul corespunzător de cunoștințe al elevilor, de a diminua abandonul școlar, de a organiza examenele naționale în județ, de a numi cadrele didactice necesare pe post/catedre sau de a rezolva unele conflicte iscate în unitățile de învățământ.

[15] A. Mitru, 228.
[16] Botoșineanu Cătălin, 2019, 308.
[17] Livezeanu Irina, 1998, 56-57.
[18] *Învățământul harghitean – educație și patrimoniu cultural*, 2021, 251.
[19] *Ibidem, 252.*

Anexa 1:
Inspectori școlari generali și generali adjuncți în județul Harghita (1968-1989)[20]

Perioada	Inspectori generali	Inspectori generali adjuncți
martie-septembrie 1968	Albert Dávid	Kristó Andrei Moraru Aurel
octombrie 1968	Ilyés Ladislau	Kristó Andrei Moraru Aurel
noiembrie 1969	Ilyés Ladislau	Moraru Aurel Buzoianu Eugen
ianuarie 1972	Ilyés Ladislau	Moraru Aurel
noiembrie 1976	Ilyés Ladislau	Haba Elena
iunie 1979	Ilyés Ladislau	Feleki Adina
decembrie 1979	Lászlófy Pál	Feleki Adina
mai 1984	Becze Anton	Croitor Irina
noiembrie 1984-decembrie 1989	Vrabie Nicu	Croitor Irina

Anexa 2:
Inspectori școlari generali și generali adjuncți în județul Harghita (1990 – până în prezent)

Inspectori școlari generali
(1990-până în prezent)

- Beder Tibor (1990-2002)
- Kálmán Ungvári Zsófia (2002-2005)
- Bondor Ștefan (2005-2009)
- Ianoși Anda Elena (2009-2010)
- Ferencz-Salamon Alpár-László (2010-2012)
- Bartolf Hedwig (2012-2015)
- Gârbea Petru-Ioan (2015-2019)
- Demeter Levente (2019-până în prezent)

Inspectori școlari generali adjuncți
(1990-până în prezent)

- Kovács János (1990-1991)
- Hăgătiș Ioan (1990-1991)
- Costea Constantin-Ioan (1991-2009)
- File István
- Burus Siklódi Botond
- Bondor István (2002-2005)
- Bartolf Hedwig (2005-2009)
- Mîndru Elena (2009-2010)
- Kálmán Ungvári Zsófia (2009-2010)
- Ványolós István (2010-2011)

[20] *Ibidem*, 253.

- Parfeni Aurora (2010-2016; 2017)
- Bucur Georgeta (2016-2017)
- Vodă Lică Adrian (2017)
- Glodeanu Cristinel-Fănel (2017-până în prezent)

BIBLIOGRAPHY

1. Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Csíkszeredai Főgimnáziumának Értesítője az 1917–18-ik iskolai évről. Nyomatott Szvoboda Miklós Könyvnyomdájában. Csíkszereda. 1918.

2. Botoșineanu Cătălin: *Învățământul normal din oraşul Botoşani în perioada interbelică. Documente* In Acta Moldaviae Septentrionalis, XVIII, Editura Quadrad, Botoșani, 2019.

3. Brusanowski Paul: *Învățământul confesional ortodox român din Transilvania între 1848-1918. Între exigențele statului centralist și principiile autonome bisericești.* Vol. I.Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2018.

4. Finánczy Ernő: *A magyarországi középiskolák múltja és jelene.* Hornyánszky Viktor Könyvnyomdája, Budapest, 1896.

5. Halász Gábor: *Iskola, helyi társadalom, iskolatanács.* Akadémiai kiadó, Budapest, 1990.

6. Kelemen Elemér: *Eötvös népoktatási törvénye*. In. Új Pedagógiai szemle, 69. évfolyam, 5-6 szám, Magyar Pedagógiai Társaság, 2019 p. 5-21.

7. *Învățământul harghitean – educație și patrimoniu cultural*, coordonator: Bartolf Hedwig, F&F Internațional SRL, Gheorgheni, 2021.

8. Koncz Sándor: *A tanítókkal szemben támasztott igények, követelmények a századforduló hódmezővásárhelyi tanyai iskoláiban* In. A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság Évkönyve 1999, Máyer Nyomda és Könyvkiadó, Hódmezővásárhely-Budapest, 2000

9. Marczali Henrik: *Magyarország története III. Károlytól a Bécsi Congressusig (1711-1815)* In. *A magyar nemzet története*, szerk: Szilágyi Sándor. 8. kötet. Atheneum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest, 1898.

10. Mészáros István: *Két Ratio Educationis: kiteljesedés vagy hanyatlás?* In. Magyar Pedagógia, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985/1.

11. Livezeanu Irina: „*Cultură și naționalism în România Mare. 1918-1930)",* București, Maniu Iuliu, 1998.

12. Tóth Szilárd: *A „kultúrzóna" – szükség vagy politikai cél? Gondolatok a két világháború közötti román tanügyi törvények kapcsán*. Acta Siculica. 2009.

Resurse electronice:

1. Katona András: Az iskolai felügyelet története Magyarországon I. (1935-ig). *Történelemtanítás. Online történelemdidaktikai folyóirat*. (L.) Új folyam VI. – 2015. 3–4. szám.
http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2016/02/katona-andras-az-iskolai-felugyelet-tortenete-magyarorszagon-i-1935-ig-06-03-03/ (Ultima descărcare: 21.12.2020)

2. A. Mitru, Școala românească de după război: 1918-1920, *Muzeul Național de Istorie a Moldovei. : Istorie - Arheologie - Muzeologie*, Ed. 30 p. 228. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/225-235_0.pdf (Ultima descărcare: 05.12.2023)